

Az új kormány megalakulását megelőzően az Országgyűlésben gőzerővel terjesztettek be önálló képviselői indítványok formájában különféle törvényjavaslatokat. Ezek többsége a Fidesz választási kampánya során megfogalmazott ígéreteinek gyors megvalósítására irányult, többnyire jelképes jelentőségű. A törvényjavaslatok egy része – bár eltérő súllyal – érinti az önkormányzatokat is, ennek ellenére az önkormányzati rendszer egészére vonatkozó változtatási irányok, szándékok eddig nem láttak napvilágot – írja Zongor Gábor, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének főtitkára.

A helyzet bizonytalanságát az is jól tükrözi, hogy az önkormányzatokkal kapcsolatos kormányzati feladatok egyrészt a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (közigazgatás-fejlesztés és szervezés, valamint az önkormányzatok törvényességi felügyelete), másrészt a Belügyminisztérium (helyi önkormányzatok működése) tevékenységi körébe tartoznak. Így ma az sem tudható, hogy a Kormány–Önkormányzatok Egyeztető Fóruma (KÖEF) elnöki tisztségét melyik miniszter fogja majd betölteni.

Az önkormányzati képviselői létszám csökkentéséről

A legjelentősebb – T/32 számú – törvényjavaslatot 13 Fidesz-képviselő önálló indítványként nyújtotta be, amely a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 1990. évi LXIV. tör-

Kisebb létszám, változatlan feladatok

Ez a megoldás?

vényhatályon kívül helyezésére – azaz nem a jelenleg hatályos törvény módosítására – és új szabályozás megalkotására irányul. A törvényjavaslat elsődlegesen az önkormányzati képviselői létszám csökkentését célozza meg. Erre vonatkozóan az elmúlt években a Gyurcsány és a Bajnai vezette kormányok is tettek már eredménytelen kísérletet, a KÖEF 2009. március 12-én tárgyalta, és az országos önkormányzati szövetségek támogatásával elfogadta a törvényjavaslat normaszövegét. Az új szabályozás tervzetével kapcsolatos észrevételek megfogalmazásánál szükséges érinteni a jelenlegi hatályos törvényi szabályozást és a KÖEF által elfogadott javaslatot, valamint mindenképpen tekintettel kell lenni arra, hogy vélhetően az új szabályok figyelembevételével történik majd ősszel az önkormányzati választások lebonyolítása.

Indokolt hangsúlyozni, hogy a képviselő-testületek létszámának csökkentése nem jelenti az önkormányzati rendszer érdemi átalakítását, így a tervezett döntés inkább szimbolikus, mintsem tartalmi jelentőségű: az utóbbi időben egyik hangsúlyos választópolgári elvárás beteljesítéséről van szó csupán. A létszámcsökkentéssel kapcsolatos elvárás egyben az önkormányzatok takarékosabb működésének igényét is jelenti, miközben tudni kell, hogy e tekintetben elérhető megtakarítás az összes önkormányzati költségvetéshez

mérten elenyésző. Az önkormányzati szövetségek, miközben mindig egyetértettek a differenciált létszámcsökkentéssel, egyetértésüket ahhoz kötötték, hogy csak akkor tudják támogatni az önkormányzati képviselői létszám csökkentését, ha csökken a parlamenti képviselők száma is.

A parlament elé került az Alkotmány módosításáról szóló törvényjavaslat (T/9), az országgyűlési képviselők választásáról szóló törvényjavaslat (T/18) és az országgyűlési képviselők számának csökkentéséhez szükséges választójogi reform előkészítéséről szóló határozati javaslat (H/19), így ez az önkormányzati szövetségi elvárás teljesülni látszik még akkor is, ha az Országgyűlés létszámának tényleges csökkentése a közeljövőben nem valósul meg.

A betervezett indítvány követi a hatályos törvény szerkezetét, és ami ennél fontosabb: megoldási rendszerét is fenntartja, sem struktúráját, sem belső tartalmát tekintve nem tér el – néhány kivételtől eltekintve – a korábbi szabályozástól. Ennek következtében az októberi önkormányzati választásra való felkészülést sem teszi lehetetlenné a törvényjavaslat elfogadása. Természetesen elsődlegesen a vegyes választási rendszerben az egyéni választókerületek arányos és ésszerű kialakítása sok helyen jelentős fejlődést fog okozni a jegyzőknek.

Az új javaslat szerint az eddigi kislistas rendszer elnevezése egyéni listas választási rendszerre változik, hiszen a listas szerep-

lő egyéni képviselők közül lehet választani. A javasolt képviselői létszámcsökkentés mértéke visszafogottabb, mint a KÖEF által korábban támogatott. Például: a KÖEF javaslata 500 lakosig 2 képviselővel számolt, addig az indítvány 2 fős testületet csak 100 lakosig javasol, vagy a KÖEF 2000 lakosig javasolta a 4 fős testületet, addig az indítvány 1000 lakosig. (Lásd az 1/A, 1/B és 1/C táblázatokat.) Ugyanakkor a

1/A

A képviselői létszám a hatályos szabályozás szerint a 10 000 lakos alatti kislistas választási rendszerben

Lakosság számaig	Képviselői létszám
100	3
600	5
1 300	7
3 000	9
5 000	11
10 000	13

1/B

A KÖEF által javasolt képviselői létszám a 10 000 lakos alatti egyéni listas választási rendszerben

Lakosság számaig	Képviselői létszám
500	2
2 000	4
5 000	6
10 000	8

1/C

A javasolt képviselői létszám a 10 000 lakos alatti egyéni listas választási rendszerben

Lakosság számaig	Képviselői létszám
100	2
1 000	4
5 000	6
10 000	8

képviselő-testület létszámának páros számú megállapítása is segíti a működőképességet, mivel a testület kiegészül a polgármesterrel, így csökken az esélye, hogy szavazategyenlőség alakuljon ki.

Összességében ugyancsak kisebb mértékű csökkentést javasol az indítvány, mint a KÖEF a vegyes választási rendszerben, viszont a kompenzációs listán megszerezhető mandátumok száma jelentősen kevesebb, mint a KÖEF javaslata volt. Az egyéni választókerületekben így a mandátumok több mint 70 százaléka szerezhető meg a korábbi 60 százalékkal szemben. Ez arányeltolódás is a győztes mindent visz, helyzetet erősíti. (Lásd a 2/A, 2/B és 2/C táblázatokat.)

2/A

A képviselői létszám a hatályos szabályozás szerint a 10 000 lakos feletti vegyes választási rendszerben

Lakosság számaig	Egyéni választókerület	Listás mandátum
25 000	10	7
50 000	14	9
60 000	15	10
70 000	16	11

2/B

A KÖEF által javasolt képviselői létszám a 10 000 lakos feletti vegyes választási rendszerben

Lakosság számaig	Egyéni választókerület	Listás mandátum
20 000	6	4
40 000	7	5
100 000	9	7
100 000 felett	10	8

2/C

A javasolt képviselői létszám a 10 000 lakos feletti vegyes választási rendszerben

Lakosság számaig	Egyéni választókerület	Listás mandátum
25 000	8	3
50 000	10	4
75 000	12	5
100 000	14	6

A javaslat a legnagyobb arányú csökkentést a megyegyűlések létszámában indítványozza. A jelenlegi legkisebb, 40 fős létszámot 15 főre, míg a legnagyobb, 80 főt 42 főre javasolja csökkenteni. A megyei közgyűlések választásánál a lakosságszám figyelembevételével történő differenciált csökkentéssel is egyet lehet érteni. Az eddigi két választókerületi rendszer helyett egy listás választási rendszert javasolnak. Ugyanakkor mindenképpen érdemes felvetni, hogy a megyei önkormányzat mint területi önkormányzat esetén a területi szempontokat érvényesíteni kellene, vagyis a pártlistás választás helyett a kistérségi, többmandátumos egyéni választókerületi rendszerre kellene áttérni, alkalmazva a vegyes választási rendszer kompenzációs listás megoldását. Az indítvány alapján marad a megye és a megyei jogú város elkülönülése, miközben e tekintetben az elmúlt időszakban teljes egyetértés volt a szakmában, hogy a megyei jogú városokat integrálni kell a megyékbe.

Egyet lehet érteni a Fővárosi Közgyűlés létszámának lakosságszámhoz kötésével és ennek révén a csökkentéssel is, amelynek következtében a jelenlegi 66 fős testület 35 főre csökkenne.

A képviselőjelölti ajánlás kérdésében alapvetően a hatályos törvényszöveg köszön vissza, egyedül a főpolgármester-jelölt ajánlásánál szerepel eltérés az indítványban, ami nehezen indokolható, hiszen a rendszer egészének logikai rendjét töri meg, ugyanis összességében ott magas a választópolgárok ajánlási aránya, ahol alacsony a lakosságszám, és ennek következtében minél népesebb egy település, annál

kisebb arányú ajánlás várható el. Így semmi nem indokolja, hogy a főpolgármester-jelöltség esetében az eddigi 0,5 százalékos ajánlást 2 százalékra emeljék.

A megyei választókerületben a 0,3 százalékról 1 százalékra történő emelés elfogadható, ami szintén indokolja a fővárosnál megfogalmazott ajánlási elvárás csökkentését.

Ugyancsak magasabb elvárást fogalmaz meg a betervezett javaslat a kompenzációslista-állítás feltételeként, azáltal, hogy az egyéni választókerületek több mint felében jelöltet kell állítani. Ez a változtatás a kis pártok és a kisebb jelöltállító szervezetek számára jelent hátrányt, miközben ugyancsak a működőképességet erősíti.

A különféle önkormányzati tisztségekre történő jelölésnél az indítvány megoldásként szerepelteti, hogy aki elnyerte a polgármestri tisztséget és egyidejűleg képviselőnek is megválasztották az utóbbi tisztségről le kell mondania, viszont a nem nyertes polgármesterjelöltek, mint választott képviselők gyakran lehetetlen helyzetet teremtenek a képviselő-testületek munkájában, így a kettős képviseletre való egyidejű jelöltséget indokolt lenne kizárni.

A korábbi hírekkel szemben az indítvány kitart a közvetlen polgármester választás mellett, ami értelemszerűen támogatható. A választás eredményének megállapítása tekintetében új elem, hogy a vegyes választási rendszerben a mandátumot szerző jelöltre leadott szavazatok 50 százaléka plusz 1 szavazatot meghaladó része is beszámítana a töredékszavazatok közé. Ez a javaslat a győztest tovább erősíti, miközben valóban tartalmaz igazságossági elemet is,

hiszen a mandátumhoz „nem szükséges” voksoknak ugyanaz a sorsa, mint a mandátumot nem eredményező szavazatoknak. Ugyanakkor alkotmányossági aggályokat is felvet, hogy egy szavazat egyszerre két mandátumot is keletkeztethet. A javaslat előterjesztői között is felmerült a kérdés és kétség, hogy érdemes-e egy színű testületek létrehozására törekedni, vagy szerencsésebb az ellenzéknek a képviselő-testületekben látni és nem az utcán.

Az indítványban megfogalmazott javaslatok összességében támogathatóak, nem ellentétesek az eddigi korábbi kormányzati törekvésekkel és az önkormányzati érdekekkel. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy ez a törvényi szabályozás nem pótolja az önkormányzati rendszer átalakítását, amelynek fontos tartalmi eleme az önkormányzati képviselő helyének, szerepének és felelősségének pontosítása. Önmagában a kevesebb nem jelent hatékonyság- és eredményességnövekedést, és érdemi anyagi megtakarítást sem. Nem szerencsés azt a látszatot kelteni, hogy a képviselők számának csökkenésével a csökkenő képviselői tiszteletdíj érdemben tud javítani az önkormányzatok gazdasági helyzetén, hiszen a kistépelülések jelentős részében eddig sem kaptak tiszteletdíjat a képviselők.

Önkormányzati szöveggéként kifogásolható, hogy a javaslat benyújtását megelőzően nem történt egyeztetés az önkormányzati szervezetekkel. Bár ekkor még nem volt új kormány, így a KÖEF összehívása sem volt lehetséges, viszont gesztusértékű lett volna, ha Kósa Lajos, a javaslat egyik jegyzője – aki a Megyei Jogú Városok Szövetségének elnöke – egyeztetésre hívta

volna a társszövetségek elnökeket, így a szövetségek véleményét megismerve és támogatását megnyerve terjeszthette volna be a javaslatot. (Kósa Lajos végül is május 26-án találkozott a társszövetségek elnökeivel, ahol valamennyi szövetség – és nem csupán a hét szövetség több mint fele, ahogy azt az országgyűlési vitában mondta, így a nem említett TÖOS is – alapvetően támogatásáról biztosította a javaslatot, kisebb módosításokat megfogalmazva.)

Alpolgármester-választás új szabályozása

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény és a polgármesteri tiszttség ellátásának egyes kérdéseiről és az önkormányzati képviselők tiszteletdíjáról szóló 1994. évi LXIV. törvény módosításáról beterjesztett T/42 számú önálló képviselői indítvány elsődlegesen arra irányult, hogy a kép-

viselő-testület olyan alpolgármestert is választhasson a polgármester javaslatára, aki nem tagja a képviselő-testületnek. Ez a javaslat a főpolgármester-helyettesre és a megyei közgyűlési alelnökre egyaránt vonatkozik. A javaslat legfőbb indoka, hogy megfelelő szakmai felkészültségű személy segítse a polgármester tevékenységét a képviselő-testület tagjai sorából választott alpolgármester mellett. Az indítvány mindenképpen a működőképességet erősíti, viszont nem tükrözi a választópolgári akaratot, azaz az így „megválasztott” alpolgármester legitimitása megkérdőjelezhető. Az esetleges alkotmányossági kifogások kiküszöbölése érdekében az indítványozók az Alkotmány – T/43 számú előterjesztésben – módosítását is kezdeményezték.

Mindenképpen támogatható a javaslat azon része, amely az alpolgármesteri megbízatás idejét a polgármester bizalmának meglétével köti össze, vagyis megszűnik az alpolgármester megbízatása az új polgármester megválasztásával, valamint ha a feladatkörét a polgármester teljeskörűen megvonja. Nem szolgálja az önkormányzat érdekét és működőképességét, ha az alpolgármester „önálló életet él”, vagyis nem a polgármester irányításával látja el feladatát.

Kormányprogram önkormányzatok nélkül

Orbán Viktor által beterjesztett Nemzeti Együttműködés Programja a korábbi kormányprogramoktól jelentősen eltér, míg Medgyessy Péteré olyan konkrétumokat, elvárásokat tartalmazott, hogy például megerősítik a falvak, városok autonómiáját, erős kistérsé-

gi rendszert alakítanak ki, és a megyei önkormányzatok helyett regionális közép szintet építenek ki, és mindehhez végrehajtanak egy finanszírozási reformot. Gyurcsány Ferenc pedig mindezeket a célokat megerősítette, bár kijelentette, az akkori kormánynak ehhez nincs elég ideje, ereje, ugyanakkor érezhető volt a programban a strukturális átalakítás komoly víziója. Ugyanakkor az Orbán Viktor által beterjesztett program viszont – bár az olvasó egyetértésével csaknem mindenben találkozó célkitűzés-gyűjteményt fogalmazott meg – nem foglalkozott önálló részben az önkormányzatokkal. Nem derül ki belőle például, milyen szerepet szán a különböző méretű településeknek, a kistérségeknek, a megyéknek, még a közszolgáltatási feladatok tekintetében sem. Csupán az egyes fejezetekben jelennek meg az önkormányzatok. A gazdasági részben arról ír, hogy az önkormányzatoknak pénzügyi gondjaik vannak, nincs elég bevételük, így nem képesek fejleszteni, ezért vállalkozásbarát önkormányzatokra van szükség, de ennél részletesebb javaslatot nem tartalmaz. Ugyanakkor az egész problematikát a gazdasági élet szereplőinek az oldaláról veti fel: mondván, a települések megmondják a vállalkozásokat, holott a helyi adóknak nem ilyen büntető jellegű szankciójuk van, hanem a magasabb szintű szolgáltatásaik érdekében van szükségük erre a pénzre. Bár megjelennek az önkormányzatok a közbiztonság, az egészségügy, a szociális biztonság kapcsán is, de meglehetősen elnagyoltan, s gyakran félreértelmezve az önkormányzati szerepeket. A kormányprogramnak beterjesztett dolgozat középpontjában hangsúlyosan az állam áll, és annak az

elmúlt években betöltött tevékenységét ítéli meg nagyon kritikusan. Ugyanakkor megfélemedezik arról, hogy az állam-szervezet része az önkormányzati világ, hiszen a közszolgáltatások jelentős részét ezek nyújtják. Az önkormányzati vezetők, amennyiben elolvassák a kormányprogramot, komoly hiányérzetük támad, mert semmilyen változtatási irány, megoldás és javaslat sem olvasható ki a leírtakból. Így marad továbbra is a bizonytalanság, miközben nyakunkon az önkormányzati választások.

Azt tudjuk már nagy valószínűséggel, hogy hány fős testületeket és hogyan fogunk választani, de azt nem, hogy mi is lesz a testületek tényleges dolga. Az önkormányzatok működését érintő szabályok változtatásáról mielőbb meg kell kezdeni az egyeztetést az önkormányzati szféra képviselőivel, hogy legalább a vezető szerepre és képviselőre vállalkozók tudják, hogy mire is vállalkoznak 2010 őszén.

Az Orbán-kormány önkormányzati rendszer átalakításával kapcsolatos terveiről Pintér Sándor belügyminiszter-jelölt május 28-i önkormányzati bizottsági meghallgatása alkalmából sem sikerült megtudni semmit. Ami azonban biztató, hogy az azóta kinevezett belügyminiszter jelezte, hogy szoros együtt kíván működni az önkormányzatokkal és szövetségeikkel. Örömmel közölte, hogy a hét szövetség április 30-án megfogalmazott 12 pontjából már kettő (jelesül, hogy minden település és megye választhat hasonló önkormányzatot, valamint a képviselő-testületek létszámának differenciált csökkentése) megvalósult és arra törekszik, hogy a további tíz pontban foglaltak is megvalósuljanak.

Zongor Gábor

A Turul szobor megmaradásáért.

Pokorni Zoltán és Szabó Erika a helyi önkormányzatok és szerveik, a köztársasági megbízottak, valamint egyes centrális alárendeltségű szervek feladat- és hatásköreiről szóló 1991. évi XX. törvény módosítására tett – T/44. szám alatt – javaslatot, amely szerint a művészeti alkotás közterületen, valamint önkormányzati tulajdonú épületen való elhelyezéséről, áthelyezéséről, lebontásáról a település önkormányzatának képviselő-testülete, Budapesten fővárosi tulajdonú közterület vagy épület esetében a Fővárosi Önkormányzat közgyűlése, a kerületi önkormányzat tulajdonában álló közterület vagy épület esetében a kerületi önkormányzat képviselő-testülete dönt, és gondoskodik fenntartásáról és felújításáról. A javaslat elfogadásával lehetne legitimálni az évek óta húzódó XII. kerületi Turul szobor ügyét, mivel a döntés joga a fővárosi helyett a kerületi önkormányzathoz kerülne át.